

SEYYİD MUHAMMED B. ALEVÎ EL-AYDERÛS
[RAHMETULLAHÎ ALEYH]

MİSVAK

SEMERKÖND

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Gavs-ı Sâni
Şeyh Seyyid
Abdûlbaki
Elhüseyni (k.s.)
Hazretlerinin

Sadaka-i
Cariyesidir

SEMERKÖND

İstanbul 2022

SEMERKAND : 382

Fıkıh Serisi: 15

yayin@semerkand.com

ISBN: 978-605-159-583-2

Yazar : Seyyid Muhammed b. Alevî el-Ayderûs

Tercüme : Uğur Öztekin

Editör : Harun Tanır

Dinî Tashih : Eser Sazak

Abbas Demir

Ahmed Raşit Gürses

İmla Tashihi : Fatih Çelik

Kapak : Serhat Özalp

İç Tasarım : M. Vehbi Ümit

Baskı : Sistem Matbaacılık

Davutpaşa Cad.

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8

Davutpaşa/İstanbul

Tel: 0212 482 11 01

Sertifika No: 49687

(yaygın dağıtım)

Mayıs 2022, İstanbul

2. Baskı

© Bu eserin tüm yayın hakları

SemerKand Basım Yayın Dağıtım A.Ş.'ye aittir.

GENEL DAĞITIM

POZİTİF
DAĞITIM

TÜRKİYE: Eyüpsultan Mah. Esma Sokak No. 3 Samandıra-Sancaktepe-İstanbul
Tel: 0216 564 26 26 **Fax:** 0216 564 26 36 online satış: www.semerkandkitap.com

AVRUPA: EROL Medien GmbH Kölner Str. 256 51149 Köln
Tel: 02203/369490 **Fax:** 02203/3694910 www.semerkandonline.de

SEYYİD MUHAMMED B. ALEVÎ EL-AYDERÛS

[RAHMETULLAH! ALEYH]

M İ S V A K

Tercüme

Uğur Öztekin

SEMERKÖND

İÇİNDEKİLER

Müellifin Hayatı	7
Önsöz	11
Müellifin Önsözü	17
Kitabın Yazılma Sebebi	19
Sözlükte ve İstılahta Sivak (Misvak)	25
Misvağın Miktarı	26
Misvağın Elde Edildiği Ağaç	27
En Faziletli Misvak	28
Misvağın Kullanılışı	29
Misvağı Tutma Şekli	30
Misvağın Sünnete Uygun Kullanım Şekli	30
Misvağın Konulacağı Yer	32
Misvak Kullanılırken Yapılacak Niyetler	33
Misvak Duası	34
Misvak Kullanmanın Hükümleri	34
Diş ve Ağız Temizliğinde Nebvî Yol	35

Misvak Hakkındaki Hadisler.....	42
Mezheplerin Misvak Hakkındaki Görüşleri	52
Misvak Kullanmanın Müstehap Olduğu Yerler	55
Misvak Kullanımında Terkedilmiş Sünnetler	57
Misvak Kullanmanın Fazilet ve Faydaları.....	59
Misvağın Faydaları	62

Müellifin Hayatı

Seyyid Muhammed b. Alevî el-Ayderûs [rahimehullah] hicrî 1351 (1932) yılında Yemen'in Terîm bölgesinde dünyaya gelip burada yetişti. Terîm medreselerindeki âlimler başta olmak üzere Yemen âlimlerinden istifade etti. Sonra geçimini sağlamak için Aden şehrine yerleşti. Burada birçok salih kimse gibi suçsuz yere hapse atıldı. Karşılaştığı bu zorluklarla birlikte, Allah Teâlâ ona zorlu hapis köşelerinde Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemeyi nasip etti.

Yaklaşık dört sene kaldığı hapisten hicrî 1395 senesinde çıkararak Terîm'e döndü. Burada bulunan İmam es-Sekkâf Mescidi'nde imamlık yapıp insanlara Kur'an öğretti. O zamanki yönetimin zulmüne rağmen çok sayıda öğrenci yanına Kur'an ve ilim öğrenmek için geldi. Hiçbir zaman talebe yetiştirmekten geri durmadı.

Seyyid Muhammed el-Ayderûs [rahimehullah] okumaya, mütalaa etmeye ve kitap derlemeye çok iştiaklıydı. Bir-

çok farklı alanda yüze yakın kitap kaleme almıştır. Çok sayıda ilmî toplantı ve çalışmalara iştirak etti. Sekkâf meşhidlerinde ilim derslerinin ihya edilmesine büyük katkı sağladı.

Seyyid Muhammed b. Alevî el-Ayderûs [rahimehullah] edep timsali gerçek bir âlim olmasının yanı sıra araştırmacı ve ilim talebelerine daima yardımcı olan bir zattır. Aşırılıktan uzak, zâhid ve mütevazi bir hayat yaşadı. Yetiştirdiği hafızlardan dolayı tanınan bir kişi haline geldi.

Seyyid Muhammed [rahmetullahi aleyh] her biri birbirinden mühim olan çok sayıda eser kalem almıştır. Bu eserlerden bazıları şunlardır:

1. *el-Âyâtü'l-Müteşâbihât.*
2. *en-Niyyât.*
3. *Muhtârât min Kelâmi İmam Haddâd.*
4. *Havâssı Esmâillahi'l-Hüsnâ.*
5. *Fezâilu Lâ İlâhe İllallah.*
6. *İlâcü'n-Nisyân.*
7. *es-Sünenü'l-Mehcûra.*
8. *Netfü'z-Zamân.*
9. *Senâü'l-Garbiyyîn âlâ Seyyidi'l-Mürselîn.*
10. *Fevâid mine'l-İ'câzi'l-Kur'ânî.*
11. *Hamsu Mie Sünne min Süneni's-Salât.*

Seyyid Muhammed el-Ayderûs [rahimehullah] hicrî 1432 senesinin Zilhicce ayında Perşembe günü öğle saatlerinde dâr-ı bekaya irtihal etti. Cenazesi cuma günü ikindi vakti Terîm şehrindeki Zembil Mezarlığı'na defnedildi.

Allah Teâlâ ondan razı olup makamını âli kılarak biz müslümanlara şefaatçi eylesin.

Önsöz

Resûlünü rahmet peygamberi olarak gönderip ona tâbi olmayı biz insanlara farz kılan Allah Teâlâ'ya hamd, *"Sünnetime tutunduğunuz sürece doğru yoldan şaşmazsınız"* buyuran Resûlullah Efendimiz'e ve temiz âline salâtü selâm olsun.

Dinimize göre bir kul için en üstün gaye Hak Teâlâ'ya iman ve gereği gibi kulluk ederek O'nun rıza ve sevgisini kazanmaktır. Nitekim Allah Teâlâ âyet-i kerimede, *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım"* (Zâriyât 51/56) diye buyurmaktadır. Bunun nasıl elde edilebileceğini beyan ederken de Resûl-i Ekrem'i [sallallahu aleyhi vesellem] bizler için her anlamda *"üsve-i hasene"* yani en güzel örnek olarak nitelemektedir. Bu nedenle bir insan dünya hayatını, Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] yoluna ve yaşantısına göre tanzim ettiği ölçüde bahtiyar olup ebedî saadeti hak edebilir. İnsanın

elde edebileceği Rabb'inin rızasına uygun bir yaşam ve üstün faziletler varsa, şüphesiz ki bu Hz. Peygamber'in [sallallahu aleyhi vesellem] izinde gitmesiyle mümkün olabilir. Sahâbe-i kirâmın değerli ve örnek yaşantısı bu hakikatın en canlı örneğidir. Onları diğer müminlerden ayıran en mühim hususlardan biri Hz. Peygamber'in [sallallahu aleyhi vesellem] ahlâk ve yaşantısını tam manasıyla tatbik etmeleridir. İslâm mirasında onlardan nakledilen çok sayıda rivayet bunu en bariz haliyle vurgulamaktadır.

Dolayısıyla biz müslümanların öğrenip amel etmesi ve itina göstermesi gereken en önemli husus şüphesiz Hz. Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] mübarek hayatını kapsayan sünnet-i seniyyesidir. Onun sünneti bizler için her noktada rehberdir. Çünkü ifade buyurduğu hadisinden anlıyoruz ki sünnete bağlı kaldığımız sürece dalâlete ve hataya düşmeyiz. Öte yandan ona iman edip sevdiğini söyleyen biz müslümanlar için bu hakikati ortaya koymanın tek yolu sünnete riayet ve tâbi olmaktır. Bu anlamda Hasan-ı Basrî [rahmetullahi aleyh], "Resûlullah'ı [sallallahu aleyhi vesellem] sevmenin alameti, onun sünnetine tâbi olmaktır" demiştir. Çünkü ona karşı olan gerçek sevgi, insanı onun yönüne doğru harekete geçirir. Bunun aksi ise bir iddia olarak kalır. Bu sebepten mümin kimse yaptığı her işte ve davranışta Allah Resûlü'ne [sallallahu aleyhi vesellem] ittiba ederek onun ahlâkı ile ahlâklan-

malıdır ki, böylece hayatını onun sünneti üzere tanzim etmiş olabilsin.

Allah Teâlâ'nın nezdinde makbul bir kul olmanın en hassas ölçüsü Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vessellem] sünnetine gösterilen bağlılıkta gizlidir. Nitekim Cenâb-ı Hak, Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] sünnetini üstün kılıp, sünnet ile amel edene büyük mükâfatlar vaat etmiştir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

"Resûlüm de ki eğer Allah'ı seviyorsanız bana tâbi olun, böylelikle Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın, Allah gafûr ve rahîmdir" (Âl-i İmrân 3/31). Buradan anlıyoruz ki O'nun biz zayıf kullarını sevmesi ve affetmesi peygamberine olan ittibaya bağlı kılınmıştır.

Hak Teâlâ başka bir âyet-i kerimede şöyle buyurmuştur:

"Resûlullah'ın size getirdiğini (hükümleri) alın (onlarla amel edin) sizi sakındırdığından (yasakladığı hükümlerden) sakının (onlardan uzak durun)" (Haşr 59/7). Böylece müslümanların yapması ve yapmaması gereken iş ve amelleri belirlemede ölçünün sünnet-i seniyye olduğu net olarak beyan edilmiş olmaktadır.

Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vessellem] yaptığı en mühim bir sünneti olarak misvak da sünnet-i

seniyyenin en çok ihtimam verilmesi gereken hususlarından bir ibadet oluşunun yanı sıra mümin kimse adına bir şîardır. Resûlullah'ın ifade ettiği üzere misvak, Allah Teâlâ'nın rızasına vesile olur. Misvak için bundan başka bir güzellik olmazsa dahi başlı başına bu son derece kâfidir. Zira en üstün hedefe ulaşılması noktasında kolay bir vesiledir.

Dinî anlamda bu kadar mühim olan misvak ağız ve diş sağlığı açısından da çok ciddi bir ehemmiyete sahiptir. Çünkü misvakla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar; misvağın dişlerin çürümesini önleyip güçlendirdiğini, diş lekelerine karşı ciddi anlamda etkili olduğunu, diş parlaklığının oluşmasına katkı sağladığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra misvağın diş etlerinin sıkı durmasını sağladığı, olabilecek bir iltihabı engellediği ve kanamayı durdurduğu da ifade edilmektedir.

Misvak kullanmak diş temizliğini sağlamamızın yanı sıra kılmış olduğumuz namazların da sevabını artırmaktadır. Nitekim Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem], *"Misvakla kılınan iki rekât namaz misvaksız kılınan yetmiş rekât namazdan daha faziletlidir"* buyurmuştur.

Biz de sünnet-i seniyyede bu kadar mühim bir yere sahip olan misvak sünnetini tüm hükümleriyle en gü-

zel şekilde ele alan ve Yemenli büyük bir âlim olan Şeyh Muhammed b. Alevî el-Ayderûs'un [rahmetullahi aleyh] kaleme aldığı *Misvak* kitabını hassas bir çalışma ile tercüme ederek okuyucularımıza sunmak istedik. Böylelikle Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] üstün sünnetine bir nebze de olsa hizmet ederek onun şefaatine nail olma umudumuzu tazelemiş olduk.

Bu vesileyle Allah Teâlâ'dan bizleri bu niyetimizde muvaffak kılmasını niyaz ederken kitabın müellifini de üstün makamlarla şereflelendirmesini diliyoruz.

O, sonsuz rahmet sahibidir...

Müellifin Önsözü

Âlemlerin Rabb'i olan Allah Teâlâ'ya hamdolsun. Salât ve selâm, *"Misvak ağız temizler ve Allah Teâlâ'nın rızasına vesile olur"* diye buyuran Efendimiz Hz. Muhammed'e olsun.

Allah [azze ve celle] peygamberleri, insanların durumlarını rabbânî bir düzene koymak için göndermiştir. O'nun rızası ve insanların saadetleri ile hayırları da rabbânî olan bu düzendedir. Hak Teâlâ'nın kullarına emrettiklerinde ya içinde bulunulan an ya da sonrasında muhakkak hayır vardır. Yine sakındırdıklarında ya içinde bulunulan an ya da sonrasında muhakkak hayır vardır.

Resûlullah Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] birçok hadis-i şeriflerinde bizleri, her zaman ve her halde temizliğe ve ilgili her şeye teşvik etmiştir. Çünkü insan hayatında temizliğin çok büyük ehemmiyeti vardır. Nitekim insan (selim olan) fitratıyla da temizliğe meyillidir.

Efendimiz Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi vesellem] bizleri teşvik ettiği güzel hasletlerden biri de misvaktır.

Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] bizlere karşı merhameti ve şefkati olmasaydı her namaz için misvak kullanmamızı emrederdi. Bunu da şu hadislerinde ifade buyurmuştur:

لَوْلَا أَنِ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ

*"Ümmetim için zorluk oluşturmaktan korkmasaydım her namaz için misvak kullanmalarını emrederdim."*¹

Bu nedenle erâk ağacını/misvağı kullanmanın en güzel yolunu beraber öğrenelim ve ümmî olan Peygamberimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] sahabesini misvak kullanmaya nasıl teşvik ettiğini görelim. Zira bir hadislerinde onlara şöyle buyurmuştur:

تَسَوَّكُوا، فَإِنَّ السَّوَاكَ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ

*"Misvak kullanın. Çünkü misvak ağız temizler ve Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur."*²

1 Buhârî, Cum'a, 8 (nr. 887); Müslim, Tahâret, 15 (nr. 612).

2 İbn Mâce, Tahâret, 7 (nr. 304).

Kitabın Yazılma Sebebi

Muhtasar ve mütevazi olan bu araştırmayı yazmanın sebebi şöyledir:

Bir gün dişlerimden biri düştü. Ben de onu elime alıp defalarca sağa sola çevirip baktım. Yetmiş yıldan beri benimle beraber yaşadığını ve bu süre boyunca yemeği öğüttüğünü, eti çiğnediğini hatırlayan gönlüm onu atmaya razı olmadı. Çünkü sana yakın olan veya sevdiğin her kişi bir anlık bile olsa senden ayrılır, fakat dişler hariç. Zira onlar bir an ya da bir saniye bile senden ayrılmazlar.

Bu şekilde düşünerek, günlerce onu sakladım ve gönlüm onu dışarı atmaya, bundan dolayı ayakların ona basmasına veya çöplerle beraber gitmesine razı olmadı. Bunu nasıl yapardım! O, yetmiş yıl boyunca benimle beraberdi. Onu her günde üç öğün, her ayda doksan öğün, her senede bin seksen öğün ve yetmiş yılda yetmiş beş bin altı yüz öğünde kullanıyordum. Üstelik bu hesaba bazı hafif atıştırmaları katmadım. Bu nedenle yapabi-

leceğim şeyi yaptım ve onu yıkayıp kokuladıktan sonra kefenleyerek evimin avlusunda bir çukur kazıp üzüle-
rek defnettim. Ancak defnetmeden evvel ona, “Şüpheli
ve içinde helâl-haram karışık olan bir şeyleri yeme içme
hususunda aleyhime şahitlik yapmaktan sakın” dedim.

Bir müddet sonra kıl, tırnak ve diş gibi insandan ayrılan her şeyin defnedilmesinin sünnet olduğunu hatırladım ve bununla çok sevindim. Kim bilir o dişi-
min üzerinden ne kadar kuru-yaş, tatlı-acı, un, hurma,
pirinç, sıcak-soğuk gibi birçok şey geçmiştir. Zannımca
üzerinden büyük bir havuzu dolduracak kadar su da
geçmiştir. Dolayısıyla diş, gerçekten takdiri, hürmeti ve
özen gösterilmeyi hak etmektedir.

İslâm abdestte, namazda, oruçta, uykudan önce,
sonra vb. hallerde dişleri misvakla temizlemeye ve
onlarla ilgilenmeye önem vermiştir. Hatta Peygamber
Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] bir hadislerinde şöyle
buyurmuştur:

لَوْلَا أَنِ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ وُضُوءٍ

“Ümmetim için zorluk oluşturmaktan korkmasaydım
her abdest için misvak kullanmalarını emrederdim.”³

Bu hadisin başka bir rivayetinde ise “her namaz
için” ifadesi geçer. Resûlullah’ın [sallallahu aleyhi vesellem] bu

3 Buhârî, Savm, 27 (nr. 27).

hadisinden muradı ise “misvak kullanmanın onlara farz kılınmasını dilerdim” şeklindedir.

Peygamberimiz [sallallahu aleyhi vesellem] Batılı doktor-
dan bin yıldan daha uzun bir süre önce ümmetine, diş-
lerin temizliğine verilmesi gereken önemi ve gösteril-
mesi gereken özeni öğretmiştir. Yine dişlerin temizliği
konusundaki ihmalkârlığın birçok zarara ve hastalığa
sebepe olacağını bildirmiştir.

Kadı Hüseyin [rahimehullah] olduğu söylenen⁴ âlimler-
den birine “Doksan yaşını geçtiğin halde dişlerini, göz-
lerini ve kulaklarını bu zamana kadar nasıl korudun?”
diye sorulunca o da şu şekilde cevap vermiştir:

“Küçük yaşlarda onları biz koruduk, büyüyünce de
Allah Teâlâ korudu.” Yani onları gûnahtan sakınıp ko-
ruduk demek istiyor. Burada dişlerine özen göstererek
koruduğu da ihtimal dâhilindedir. Çünkü dişler, Allah
Teâlâ’nın insana verdiği nimetlerdendir. Günahlar ise şu
mısralarda ifade edildiği gibi nimetleri yok eder:

*Bir nimette isen ona riayet et,
Zira günahlar nimetleri izâle eder.
İlâha şükrederek onları muhafaza et,
Çünkü ilâhın cezalandırması çabuk olur.*

4 Başka bir rivayette ise bu zatın, hayatını zikreden tabakat âlimlerinin
de söylediği gibi 150 yaşlarına kadar hayat süren İmam Ebû Şücâ [rahi-
mehullah] olduğu ifade edilir.

Küçüklükten itibaren dişlere önem vermek kişinin hayatı boyunca önem vermesini sağlar. Çocuğu olan kimse, çocuğuna uykudan önce ve sonra dişlerini nasıl temizleyeceğini ve nasıl özen göstereceğini öğretsin. Çünkü çocuklar, şekerli yiyecekler ve çikolata yedikleri için dişleri çürümeye daha çok müsaittir. Hatta bunlar diş çürükleri, diş delikleri ve diş ağrıları için ana sebep olabilir. Kişi yine çocuklarına yiyecekleri nasıl doğru bir şekilde çiğneyeceklerini öğretmelidir. Zira doğru çiğneme mideyi rahatlatır, sindirimi kolaylaştırır. Tüm bunlarsa diş nimeti ile mümkündür.

Diş temizliği ve beyazlığı özellikle kadınlar için zara-fet, güzellik ve süs olarak kabul edilir. Bu nedenle Resû-lullah Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

لَا تَدْخُلُوا عَلَيَّ قُلْحًا

*"Dişleriniz sararmış halde yanıma gelmeyiniz."*⁵

Misvak üzerine dinî bakımdan kapsamlı bir şekilde ele alacağımız araştırmaya başlamamızın vakti geldi. Bu yaptığımız çalışma, çoğun azı hükmündedir. Bu sebeple buradakinden daha fazla bilgi isteyen uzun kitaplara müracaat edebilir. Bu çalışmada doğru olan bilgiler el-Mennân/çokça nimet veren Allah Teâlâ'nın

5 bk. Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, 1/186; Ali el-Mütttakî, *Ken-zü'l-Ummâl*, nr. 26170.

fazl u keremiyledir. (Olabilecek) Hatalar ise nefsim ve şeytandandır.

Cenâb-ı Hak'tan bu çalışmayı sırf rızası gözetilerek yapılan bir amel kılmasını, beni ve bütün müminleri bununla faydalandırmasını niyaz ediyorum. Zira O, dilediğine kâdir ve dualara icabet etmeye layık olandır.

Sözlükte ve İstılahta Sivak (Misvak)

Misvak sözlükte ovalamak ve ovalamada kullanılan alet anlamındadır. İmam Nevevî [rahmetullahi aleyh] (misvak kelimesinin türediği) sivak kelimesi için “sözlükte ovalama eylemine ve ovalamak için kullanılan nesneye verilen isimdir. Sivaka misvak da denilir” der.

Buradan anlıyoruz ki sivak ve misvak kelimeleri, fırça kelimesinden daha genel ve daha kapsamlıdır. Dolayısıyla misvakı fırça olarak görmek doğru olmaz. Ancak bunun aksi yani fırçaya misvak demek mümkündür. Çünkü fırça, dişleri temizlemede sert olduğundan dolayı misvağın vazifesinden bir kısmını yapabilir.

Misvak ıstılahta, sert bir cisimle dişlerin ve çevresindeki sarılık vb. şeylerin giderilmesine denir.

Misvak, dişleri olmayanlar dâhil her birey için sünnettir. Ancak oruçlu kimsenin öğleden sonra kullanması sünnet değildir.⁶

6 Oruçlu kimsenin öğleden sonra misvak kullanması Şâfi mezhebinde mutemet görüşe göre mekruhtur.

Misvak, Efendimiz'e [sallallahu aleyhi vesellem] has olan özelliklerden olmasının yanı sıra ona farz olan amel-lerdendir. Bizler için ise sünnet-i müekkededir. Zira Hz. Âişe'nin [radiyallahu anhâ] nakledildiğine göre Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

ثَلَاثٌ هُنَّ عَلَيَّ فَرِيضَةٌ وَهِنَّ سُنَّةٌ لَكُمْ، الْوِثْرُ، وَالسِّوَاكُ،
وَقِيَامُ اللَّيْلِ

*"Üç şey vardır ki bana farz olup sizlere sünnettir. Bunlar; vitir namazı, misvak ve geceyi ihya etmektir."*⁷

Aynı şekilde duhâ namazı, kurban kesmek, istişare yapmak, sabah namazının sünneti, abdest bozulduğunda abdest almak ve düşmana karşı sabretmek Resûlullah'a [sallallahu aleyhi vesellem] has olan farz hükümlerdir.

Misvağın Miktarı

Misvağın bir karıştan büyük, dört parmaktan da kısa olmaması sünnettir. Uzunluğunun bir karıştan büyük olması mekruhtur.

Kendisini oluşturan (vitaminlerin vb.) içeriklerin tümünden istifade etmek için yeni kesilmiş misvağı kul-

7 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/165 (nr. 3290); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/258 (nr. 13981).

lanmak daha faziletlidir. Yaş olduğundan dolayı kullanılması daha kolay olacaktır.

Misvağın Elde Edildiği Ağaç

Erâk ağacı, misvak için asıl kaynak olarak görülür. Aynı zamanda en güzel misvaklar da bu ağaçtan elde edilen misvaklardır. Kişinin bilmediği ağaçlardan misvak yapmaması daha uygun olur. Çünkü zehirli olabilir veya diş ya da diş etlerine zarar verebilir. Mesela alaca hastalığına sebep olduğu söylenen reyhan çubuğu gibi.

Bu sünnetle ilgili Resûlullah'tan [sallallahu aleyhi vesellem] rivayet edilen en sahih nakil, bir rivayette geçen "O, erâk ağacından yapılan bir misvak kullandı" ifadesidir. Bu da sahabeden Ebû Hayre es-Sabâhî'nin [radıyallahu anh] naklettiği şu hadiste rivayet edilmiştir:

Bir grupla beraber idim. Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] bizlere erâk ağacından vererek şöyle buyurdu:

اِسْتَاكُوا بِهَذَا

"Bununla misvaklanın."⁸

Erâk ağacı, sürekli yeşil kalan, yüksekliği dört metreyi geçmeyen, Hicaz, Sudan, Mısır, Yemen ve Hindistan gibi sıcak bölgelerde yetişen bir ağaçtır. Meyveleri

8 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/368 (nr. 924); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, nr. 8136.

olgunlaştığı zaman mayhoş bir tadı olur ve yenilebilir. Dal ve köklerinden de misvak elde edilebilir. Erâk ağacı (genelde) küçük boylu, daima yeşil ve dalları çok olur. Çiçekleri yeşil ve sarı renkte salkım halindedir. Meyvesi de üzüm şeklinde kırmızı ve tek çekirdekli.

Bu asırdan evvel insanlar, dişlerini temizlemek için bazı ağaç dallarından kendilerine misvak edinirlerdi. Misvağın elde edildiği en faziletli ve en güzel ağaçsa erâk ağacı idi. Bu asırda ortaya çıkan diş fırçası ve sırf diş temizliği için yapılan farklı diş macunlarının kullanılmasına rağmen erâk ağacından elde edilen misvak ehemmiyetini korumaktadır. Öyle ki İngilizce’de erâk ağacı için “diş fırçası ağacı” ifadesi kullanılır.

En Faziletli Misvak

En faziletli olan misvak İbn Hibbân’ın, İbn Mesud’dan naklettiği “Resûlullah’a [sallallahu aleyhi vesellem] erâk ağacından misvak getirirdim” rivayetinden dolayı erâk ağacıdır.

Erâk ağacından sonra sırasıyla hurma ağacı, zeytin ağacı, reyhan hariç güzel kokusu olan ağaçlar, daha sonra ise kokusu olmayan ağaçlar gelir.

Bu ağaçlardan elde edilen misvakların yaş olanları, kuru olanlarından daha faziletlidir. Sonrasında faziletli olan, su ile ıslatılmış misvak, ardından da gül suyu gibi

suya benzer bir şeyle ıslatılmış olan ve bundan sonra ise kişinin tükürüğüyle ıslattığı misvaktır. Buna göre erâk ağacından elde edilen misvak, hurma ağacından olan ve su ile ıslatılan misvaktan daha faziletlidir. Fazilet sırası bu minvalde belirlenir.⁹

Misvak ilk kullanıldığında ağızda ondan geriye kalan tükürüğün yutulması sünnettir. Misvağın Mersin ağacından olması mekruhtur. Çünkü cüzzam hastalığına sebep olduğu söylenmiştir.¹⁰

Misvağın Kullanılışı

Yaş olan misvağın iki ucundan birisinin daire şeklinde yukarıdan aşağıya doğru yarım cm uzunlukta kabuğu soyulur. Sonra (kabuğu açılan yer) dişlerle çiğnenerek lifleri diş fırçası haline getirilir ve bu şekilde kullanıma hazır olur.

9 Misvağın elde edildiği kaynak itibari ile beş ve bu beş kaynağın kullanıldığı hal itibariyle de beş durumu vardır. Buna göre misvağın faziletiyle ilgili yirmi beş derece oluşuyor ki bunlar da şöyledir: En faziletli misvak sırasıyla erâk, hurma, zeytin, kokusu güzel olan ağaçlar ve diğer ağaçlardan elde edilendir. Erâk ağacı misvağının da en faziletlisi sırasıyla suyla, gül suyuyla ıslatılan, kişinin tükürüğü ile ıslattığı, yaş ve kuru olanıdır. Hurma ve diğer ağaçlarda da bu fazilet sırası vardır. Bu fazilet sırası yukarıda işaret edildiği şekilde ilerler. Mesela erâk ağacının kuru olan misvağı hurma ağacının su ile ıslatılan misvağından daha faziletlidir. Bu tertip üzere beş ağaçtan beş bölüm elde edilir ki bu beş ağacın fazilet sırasına göre bölümlerinin fazileti belirlenir. (bk. İmam Bâcûrî, *Hâşiyetü'l-Bâcûrî*, 1/62-63).

10 Şihâbuddin Ahmed b. Ahmed el-Kalyûbî, *Hâşiyetü'l-Kalyûbî*, 1/58.

Misvak kuru ise (kullanılacak olan) uç kısmı bir gün boyunca suda bekletilir. Daha sonra iyice yıkanır. Sonrasında (ıslatılan yerden) 1 cm kabuğu soyulur ve dişlerle çiğnenir. Misvağın normal faydasının yanı sıra bu şekilde çiğnenmesi hem dişlere hem de diş etlerine fayda verir.

Misvağı Tutma Şekli

Fakih âlim Abdullah b. Hüseyin şöyle der:

“Misvağın tutulmasındaki sünnet; serçe parmağı misvağın altına, yüzük, orta ve işaret parmakları misvağın üst tarafına ve başparmak ise misvağın baş kısmından (alt dudağa yakın halde) alta gelecek şekilde tutmaktır.”

Misvağın Sünnete Uygun Kullanım Şekli

*İânetü't-Tâlibîn*¹¹ kitabında şöyle geçer:

“Misvağın sünnete uygun kullanım şekli şöyledir: Sağ taraf üst dişlerden başlayarak dişlerin ön ve arkaları misvaklanarak ortaya kadar gelinir. Aynı şekilde alt dişler de böyle misvaklanır. Daha sonra misvak damağın üst tarafına hafifçe sürülür. Bunların sağ elle yapılması sünnettir.”

11 *İânetü't-Tâlibîn*, Şeyh Ebû Bekir ed-Dimyâtî'nin yazmış olduğu ve Şâfiî mezhebinin en mühim kitaplarından.

Dişler ve çevresi (herhangi bir şekilde) misvaklandığında sünnet yerine gelmiş olur. Ancak faziletli olan şöyle yapmaktır: Su ile ıslatılmış erâk ağacından olan misvağı sağ elle tutulur. Ardından sağ dişlerden başlayarak ön dişlere kadar ve sonrasında sol taraftan ön dişlere kadar dişlerin ön ve arkalarını misvaklanır. Bundan sonra da azı dişlerine ve damağa sürülür. Dilde ise uzunlamasına doğru sürülür. Tüm bunları üçer defa yapmak da yine sünnettir.

İmam Nevevî [rahmetullahi aleyh] misvağın kullanımını sünnet-i seniyyede vârid olduğu şekliyle şöyle açıklamıştır:

Sünnet olan şudur ki misvak yara oluşturmaması için ne çok kuru ne de kirleri gideremeyecek kadar yaş olmalıdır. Bilakis bunların orta halinde olmalıdır. Bir diğer sünnet ise misvağı ağzın enine doğru kullanmaktır. Nitekim İmam Beyhakî, Rebîa b. Eksem'den [radiyallahu anh] şunu rivayet etmiştir:

كَانَ يَسْتَاكُ عَرْضًا وَيَشْرَبُ مَصًّا

“Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] misvağı enine doğru kullanır, suyu da emerek içerdi.”¹²

12 Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/68 (nr. 175); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/47 (nr. 1242); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, nr. 17861.

Atâ b. Ebû Rebâh [radıyallahu anh] Resûlullah Efendimiz'den [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle rivayet etmiştir:

إِذَا شَرِبْتُمْ فَأَشْرَبُوا مَصًّا، وَإِذَا اسْتَكْتُمُ فَاسْتَاكُوا عَرَضًا

"Su içtiğiniz zaman emerek için. Misvak kullandığınız zaman da (ağzın) enine doğru kullanın."¹³

Misvak diş etlerini kanatmaması için yukarıdan aşağı ya da aşağıdan yukarıya doğru kullanılmamalıdır. İmam Nevevî [rahmetullahi aleyh] *Ravda* isimli eserinde şöyle der:

"Şâfiî mezhebinin bazı âlimleri misvağı (ağzın) uzunlamasına göre kullanmayı mekruh görürler. Çünkü misvağı bu şekilde kullanmak diş etlerini kanatır. Ancak misvak dilde uzunlamasına kullanılır. Misvağı dilin kenarlarına, azı dişlerine ve damağa yumuşakça sürmek ve bunları sağdan başlayarak yapmak sünnettir."

Misvağın Konulacağı Yer

Îânetü't-Tâlibîn adlı kitapta yukarıda zikredilenlerden sonra şöyle devam edilmektedir:

Kişi misvağı kullandıktan sonra sol kulağının arkasına koyar. Çünkü bu konuda rivayet vardır ve böyle yaparak sahabeye uyulmuş olunur.

13 Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/68 (nr. 175); Ebû Davud, *el-Merâsîl*, 1/74 (nr. 5).

Misvak Kullanılırken Yapılacak Niyetler

1. Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] sünneti ile amel etmek ve aşağıda söz edilen emrini yerine getirmeye niyet etmek:

لَوْلَا أَنِ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ

*"Ümmetim için zorluk oluşturmaktan korkmasaydım her namaz için misvak kullanmalarını emrederdim."*¹⁴

Başka bir rivayette ise "her abdest için" şeklindedir.

2. Kur'ân-ı Kerîm okumak veya namazda (yahut namaz dışında) Allah Teâlâ'yı zikretmek için ağzı temizlemeye niyet etmek.

3. Dişleri beyazlaştırmaya niyet etmek. Çünkü Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

لَا تَدْخُلُوا عَلَيَّ قُلْحًا

*"Dişleriniz sararmış halde yanıma gelmeyin."*¹⁵

4. Temiz olmaya niyet etmek. Zira temizlik, imandandır.

14 Buhârî, Cum'a, 8 (nr. 887); Müslim, Tahâret, 15 (nr. 612).

15 bk. Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, 1/186; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, nr. 26170.

Misvak Duası

Allâme Seyyid Ebû Bekir b. Muhammed ed-Dimyâtî

[rahmetullahi aleyh] şöyle demiştir:

Bazı âlimlerin dediği gibi misvak kullanırken söyle
dua etmek sünnettir:

اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ بِهٖ اَسْنَانِيْ وَشُدِّ بِهٖ لِسَانِيْ وَثَبِّتْ بِهٖ لَهَاتِيْ
وَافْصَحْ بِهٖ لِسَانِيْ وَبَارِكْ لِيْ فِيْهِ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

“Allahım! Bu misvakla dişlerimi beyaz kıl, diş etle-
rimi güçlendir, küçük dilimi sabit kıl, lisanımı fasihleş-
tir, bunu bana mübarek kıl. Ey merhamet edenlerin en
merhametlisi.”

Misvak Kullanmanın Hükümleri

Misvak kullanmanın dört hükmü vardır:

1. Farz.

Necâsetin giderilmesi (sadece) misvak kullanmaya
bağlı olduğu zaman veya cuma günü soğan ve sarımsak
gibi kokusu güzel olmayan bir şey yenildiğinde cuma
namazına gitmek için misvak kullanmak farzdır.¹⁶

16 Bu hüküm misvak dışında başka bir temizleyicinin olmadığı durumdadır.

2. Sünnet.

Misvak kullanmakta asıl hüküm sünnet oluşudur. Bundan dolayı mubah hükmünü almaz.¹⁷

3. Mekruh.

Ramazan ayında veya başka bir zamanda oruç tutan kimsenin öğleden sonra misvak kullanması mekruhtur.

4. Haram.

Bir kimsenin, başka birisinin misvağını, onun izni olmadan ve rızasının olduğunu bilmeden kullanması haramdır.

Not

Farklı aralıklarla misvağın kullanılmış tarafını kesmek (ve tekrar yeni uç açmak) uygun görülmüştür. Çünkü misvağın kullanılan kısmı artık bitik hale geldiği için kirlenmiş olur.

Diş ve Ağız Temizliğinde Nebevî Yol

Dr. Mahmud Akkâm, *es-Sivâku fî Mîzânî's-Saydele/Eczacılığa Göre Misvak* adlı eserinde şöyle der:

“İslâm'ın (insandan) talep ettiği iki husus vardır. Bu hususların İslâm'ın sahip olduğu, hükmettiği ve ilgilen-

17 Bu kaide, Şâfiî mezhebi usulüne göredir. Şöyle ki asıl hükmü sünnet olan bir şey herhangi bir yerde mübah olmaz. Bu nedenle misvak İslâm ahkâmının beş hükmünden sadece dördünü alabilir. Bunlar da yukarıdaki gibidir.

diği her Őeyde bulunmasını istemiştir. Bunlar, mazhar yani, dış görünüş ve mahber yani ahl ktır. Din ağızla ilgili hükümlerde insandan onu devamlı temiz tutmasını isterken, bunların ikisinin beraber gözetilmesini ve birine ehemmiyet verirken diğerinin ihmal edilmemesi gerektiğini de ifade eder.¹⁸       ağız,  sl m'ın dinin esası olarak görüp kendisine davet ettiği güzel s z n çıktığı yerdir. Temiz ve zarif bir ağızdan çıkan güzel bir kelime ile güzelliği ihmal edilen selim tabiat ve de fitrat sahibi bir insanın hoşlanmadığı bir kokuyla karışan bir ağızdan çıkan güzel kelime arasında büyük fark vardır."

 nsanoğlu  sl miyet'ten önce ağız temizliği konusunda makul bir yol bilmiyordu. Ağız temizliği konusunda kullandıkları yollar (temizlemek bir yana dursun) ağızdaki kirleri fazlalaştırıyordu. Zira kullanılan bu yollar, dişleri kirletip hatta zarar da verebiliyordu.

Roma devrinden Ortaçağ'lara kadar ağzı idrarla temizleme  deti yaygındı. Roma büyükleri  spanya'dan getirilen idrarı (temizlik için) daha iyi buluyorlardı. Bu idrarı bulamadıklarında ise boğa idrarını kullanırlardı. Avrupalı bazı doktorlar diş temizliği için yılanın veya farenin kalbinin ayda bir defa çiğnenmesini tavsiye ederlerdi.

¹⁸ Dolayısıyla ağız temiz ve doğru Şeyler konuşmalıdır. Temiz ağızdan gıybet ve yalan gibi çirkin, kirli ağızdan da güzel Şeylerin çıkması makbul değildir.        sl m, temizliği ve güzelliği beraber talep etmiştir.

Durumların bu halde olduğu sırada İslâm gelip kendisine tâbi olanlara birtakım nasihatler emretmiştir. Bu nasihatler, günümüz tıbbının vardığı ağız temizliği ve sağlığının muhafaza edilmesi ve diş çürümeleriyle ilgili vardığı noktaları aşan niteliktedir. O halde namaz ve abdest esnasında, uykudan uyandığında ve yemekten sonra misvakı devamlı kullanan bir müslümanda nasıl olur da diş çürümesine ve diş eti iltihaplanmasına sebep olan diş tortusu oluşur? Abdestten, gusülden ve yemekten sonra ağzını -devamlı- yıkayan bir müslümanın ağzında yemek artıkları nasıl kalabilir ve koku oluşturan duruma gelebilir?

Bunlar dışında da örnekler mevcuttur. Rahmet peygamberi Hz. Muhammed [sallallahu aleyhi vesellem] ağızda kalan artıklara dikkat çekip temizlenmesini emretmiş ve dişlere karşı olan tehlikesini açıklamıştır. Nitekim Abdullah b. Ömer'in [radiyallahu anhümâ] naklettiğine göre Resûlullah Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

إِنَّ فَضْلَ الطَّعَامِ الَّذِي يَبْقَى بَيْنَ الْأَسْنَانِ يُوهِنُ الْأَضْرَاسَ

*"Dişlerin arasında kalan yemek artıkları, azı dişlerini zayıflatır."*¹⁹

Yine Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] yemekten sonra dişlerin arasında kalan yemek artıklarını

19 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/30 (nr. 7952); Taberânî, *el-Mu'cemû'l-Kebir*, 12/206 (nr. 13065).

temizlemek için kürdan gibi ince çubukların kullanılması da tavsiye etmiştir. Nitekim İmrân b. Husayn'dan [radıyallahu anh] rivayet edildiğine göre Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

تَخَلَّلُوا عَلَى إِثْرِ الطَّعَامِ وَتَمَضَّمُوا فَإِنَّهُ مُصِحَّةٌ لِلنَّابِ
وَالنَّاجِدِ

*"Yemekten sonra kürdan (vb.) kullanınız ve ağzınızı suyla çalkalayınız. Çünkü bu köpek ve azı dişlerini korur."*²⁰

Ebû Hüreyre [radıyallahu anh] ise şu hadisi nakletmiştir:

مَنْ أَكَلَ فَلْيَتَخَلَّلْ فَمَا تَخَلَّلَ فَلْيَلْفِظْ وَمَا لَكَ بِلسَانِهِ
فَلْيَبْتَلِغْ

*"Kim yemek yerse kürdan kullansın. Dişlerinin arasından bir şey çıkarsa onu ağzından dışarı atsın. Diline bir şey yapışırsa onu yutsun."*²¹

Diş sağlığı konusunda nebevî yollardan biri de Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] aşağıdaki rivayette ifade edildiği gibi kepeksiz ekmeği hiç yememesidir:

20 Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, nr. 2307; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, nr. 40836.

21 Dârimî, *es-Sünen*, 1/524 (nr. 689); ayrıca bk. Ebû Davud, *Tahâret*, 19 (nr. 35); İbn Mâce, *Tahâret*, 23 (nr. 361).

“Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] kepeksiz ekmek yemedi.”²²

Bu da taneciklerin kabukları kaldırılarak yapılan undan elde edilen ekmektir. Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] ise kepekli ekmeği yedi. Çünkü taneciklerin kabuklarında bir takım vitamin ve fitik asit tuzu bulunur. Bu ise diş çürümelerine karşı ciddi bir koruması olan organik fosfatlardan oluşur. Noksan sıfatlardan münezeh olan Rab Teâlâ bunları ona öğretmiştir. Zira âyet-i kerimede şöyle buyrulmuştur:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿١﴾

“O, nefis arzusu ile konuşmaz. Bilakis (onun konuştuğu) kendisine bildirilen bir vahiydir” (Necm 53/3-4).

Yemekten sonra kürdan kullanmak (dinî açıdan) talep edilen bir davranıştır. Bu konuda “kürdan kullanan hasta olmaz” diye bir söylem vardır.²³ Diş fırçası ve misvak kürdanın yerini tutmaz. Çünkü bunlar diş sarartısını ve dişlerin diplerinde oluşan kirleri yok ederler. Ancak dişlerin arasına giren yemek kalıntılarını kürdan çıkarır.

²² Buhârî, Rikâk, 16 (nr. 6450).

²³ Yazarın bulunduğu bölgede kullanılan bir ifadedir.

Kürdanın hurma dalından olması daha iyidir. Çünkü hurma dalı naziktir, tatlıdır ve tedarik edilmesi zor değildir. Az önce zikredilen ifadenin manası şöyledir: Kim yemekten sonra kürdan kullanırsa, o kişiye diş ve karın ağrısı gelmez. Çünkü dişlerin arasına giren yemek kalıntıları bazan çürüyüp kötü koku yapabilir. Bu da dişlere zarar verir. Bu yemek kalıntıları bir süre sonra mideye inince mideye de zarar verir.

Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

رَحِمَ اللَّهُ الْمُتَخَلِّلِينَ فِي الْوُضُوءِ وَالطَّعَامِ

*"Allah Teâlâ, abdest için misvak ve yemekten sonra kürdan kullanan kimseye rahmetiyle muamele etsin."*²⁴

Ağız ve dişleri kir, çürük vb. şeylerden muhafaza etme hususunda nebevî yönlendirmeler, zikrettiğimiz şekilde birbirini destekler biçimde vârid olmuştur.

Akîdesi gereği Allah Teâlâ'nın rızasını gözeterek bu bilgilerle amel eden kimse ile sadece dişlerini temizlemek için amel eden kimse arasındaki fark gayet açıktır.

Bugün İslâm toplumları tam manasıyla peygamberinin [sallallahu aleyhi vesellem] bütün talimatlarına uymasa da diş temizliği hususunda gelişmiş ülkelere nispetle daha iyi bir durumdadır.

²⁴ Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, 1/339 (nr. 583).

Bugün İslâm devletlerinde âlimler ve hatipler Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] ağız temizliği ve misvak için yaptığı teşviklerle ilgili yönlendirmelerini insanlara tebliğ etmede ve sağlık bilinçlendirmesinde üstlerine düşeni yapsalar, toplumlarında diş sorunları ya yok olacaktır ya da yok olmaya yakın olacaktır. Keşke kendisine tâbi olunduğu takdirde birçok hastalıktan koruyacak olan nebevî yönlendirmeleri alabilseydik. İşte bu yönlendirmelerden bazılarını da bu çalışmamızda ele alacağız. Bu çalışma mümin kişi açısından ağız ve diş temizliği ile bunların ehemmiyetine dairdir.

Dişleri muhafaza etmek sağlığı muhafaza etmenin en mühim alametlerindendir. Özellikle de sindirim sistemi açısından önemi büyüktür. Çünkü sağlıklı ve kuvvetli dişler; yiyeceği çiğneyerek, öğüterek ve ağızda sindirici bir takım enzimleri içinde bulunduran tükürükle karıştırarak yiyilen şeylerin büyük ölçüde sindirilmesinin kolaylaşmasına yardımcı olur. Nitekim sindirimle ilgili sorunları olan birçok hastanın ağzına baktığımızda diş göremeyiz. Bu da sindirimin zorlaşmasındaki sebeptir.

Bu sebeple diş sağlığını korumak, sindirim sisteminin korunmasındaki en mühim etkenlerden biridir. Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] diş temizliğini ihmal eden kimseyi uyarmıştır. Nitekim dişlerinin sarılaştığını gördüğü bazı sahabelerine şöyle buyurmuştur:

مَا لِي أَرَاكُمْ تَأْتُونِي قُلْحًا! اسْتَاكُوا

*"Neden bana dişleriniz sararmış halde geliyorsunuz?
Misvak kullanın."*²⁵

İhmalkârlıktan dolayı diş eti ve diş hastalıklarına bakan kimse İslâm'ın bu konuda neden bu kadar mübalağa ile hüküm verdiğinin sırrını anlar. Dişlerin temizliği, onları ovalayarak zarafetini ve selâmetini muhafaza etmekle olur. Böylece aralarına giren kirler ve üzerlerinde bulunan sarılıklar giderilir.

Dinin ağız, diş ve dişlerin arasına giren artıkların temizliğine verdiği ehemmiyet ve özenin ne eski zamanlarda ve ne de bu zamanda bir benzeri yoktur. Bu önem ise günde beş defa misvak kullanmaktır ki bunda fayda ve bereket vardır.

Misvak Hakkındaki Hadisler

Bu konuda birçok hadis vârid olmuştur. Biz bunların bir kısmını zikredeceğiz:

1. Ebû Hüreyre'den [radiyallahu anh] rivayet edildiğine göre Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

²⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/214; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/64 (nr. 1301).

لَوْلَا أَن أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ

"Ümmetim için zorluk oluşturmaktan korkmasaydım her namaz için misvak kullanmalarını emrederdim."²⁶

2. Abdullah b. Abbas'ın [radiyallahu anhümâ] rivayet ettiği bir hadiste Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

عَلَيْكَ بِالسَّوَاكِ فَإِنَّهُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ وَمَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ

"Misvak kullan! Çünkü misvak ağzı temizler ve Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur."²⁷

İmam Taberânî [rahmetullahi aleyh] bu hadisi naklederken "Misvak ağzı temizler, Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur ve gözü temizler" şeklinde²⁸ nakleder.

3. Huzeyfe b. Yemân'dan [radiyallahu anh] rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَشُوصُ فَاَهُ بِالسَّوَاكِ

"Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] teheccüd namazına uyandığında ağzını misvaklardı."²⁹

26 Buhârî, Cum'a, 8 (nr. 887); Müslim, Tahâret, 15 (nr. 612).

27 Buhârî, Savm, 27 (nr. 27); İbn Mâce, Tahâret, 7 (nr. 304).

28 Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, 8/242 (nr. 7492).

29 Buhârî, Vudû, 73 (nr. 245); Müslim, Tahâret, 15 (nr. 616).

4. Hz. Âişe [radıyallahu anhâ] şöyle demiştir:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوضَعُ لَهُ وَضُوءُهُ وَسِوَاكُهُ
فَإِنْ قَامَ مِنَ اللَّيْلِ تَخَلَّى ثُمَّ اسْتَاكَ

“Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] için (gece uyuduğunda) abdest suyu ve misvağı hazırlanırdı. Gece uyandığında hacetini giderir sonra misvaklanırdı.”³⁰

İbn Mâce ise bu nakli yine Hz. Âişe’den [radıyallahu anhâ] şu ifade ile rivayet eder:

كُنَّا نَعُدُّ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أِنِيةٍ
مُحَمَّرَةٍ مِنَ اللَّيْلِ إِنَاءً لَطْهُورِهِ وَإِنَاءً لِسِوَاكِهِ وَإِنَاءً لَشَرَابِهِ

“Bizler Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] için gecele-
ri üç tane kap hazırlardık. Bir kap abdest suyu, bir kap
misvak ve bir kap da içme suyu için.”³¹

İmam Müslim de bu rivayeti, “Resûlullah’ın [sallallahu
aleyhi vesellem] ailesi onun misvağını ve abdest suyunu ha-
zırlarlardı”³² şeklinde nakletmiştir.

30 Ebû Davud, Tahâret, 30 (nr. 56).

31 İbn Mâce, Tahâret, 30 (nr. 391).

32 Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn, 18 (nr. 1773).

5. Hz. Âişe [radiyallahu anhá] şöyle rivayet eder:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ بَدَأَ بِالسَّوَاكِ

"Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] eve girdiğinde ilk yaptığı misvak kullanmak olurdu."³³

6. Enes'ten [radiyallahu anh] rivayet edildiğine göre Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

لَقَدْ أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ

"Sizden misvak kullanmanızı çokça istedim."³⁴

Resulûllah Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] bu hadis-teki "çokça istedim" ifadesinden "misvağı kullanmaları hususundaki talebimde mübalağa ettiğini" veya "misvak kullanmaya teşvik edici hadisleri çokça zikrettiğini" kasdetmektedir.

7. Ebû Bürde babasından [radiyallahu anhûmâ] şöyle rivayet eder:

"Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] yanına geldim. Elindeki misvak ile dişlerini temizliyordu. Misvak ağzındayken 'u-u' sesini çıkararak sanki kismaya çalışıyordu."³⁵

33 Müslim, Tahâret, 15 (nr. 614); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 6/41.

34 Buhârî, Cum'a, 8 (nr. 888); Nesâî, Tahâret, 6 (nr. 6).

35 Buhârî, Vudû, 73 (nr. 244).

8. Ebû Ümâme'nin [radıyallahu anh] rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

تَسَوَّكُوا، فَإِنَّ السَّوَاكَ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ، مَا جَاءَنِي جِبْرِيلُ إِلَّا أَوْصَانِي بِالسَّوَاكِ، حَتَّى لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يُفَرِّضَ عَلَيَّ وَعَلَى أُمَّتِي، وَلَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي، لَفَرَضْتُهُ لَهُمْ، وَإِنِّي لَأَسْتَاكُ حَتَّى لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أُخْفِيَ مَقَادِمَ فَمِي

*"Misvak kullanın. Çünkü misvak ağız temizler ve Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur. Cebrâil [aleyhisselâm] bana her gelişinde misvağı tavsiye etti. Öyle ki bana ve ümmetime farz olacağından korktum. Ümmetime meşakkat vermekten korkum olmasaydı misvağın onlar için farz kılınmasını dilerdim. Misvağı o kadar çok kullandım ki öndeki dişlerimin oynamasından korktum."*³⁶

9. İbn Abbas [radıyallahu anhümâ] Hz. Peygamber'in [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

لَقَدْ أَمَرْتُ بِالسَّوَاكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيَّ بِهِ قُرْآنٌ أَوْ وَحْيٌ

*"Ben misvak kullanmakla emrolundum. Öyle ki misvak hakkında bir âyet veya vahiy ineceğini zannettim."*³⁷

36 İbn Mâce, Tahâret, 7 (nr. 304).

37 Ebû Ya'lâ, el-Müsned, nr. 2330.

10. Ümmü Seleme [radiyallahu anhâ] Resûlullah Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالسَّوَاكِ حَتَّى خِفْتُ عَلَى أَضْرَاسِي

*"Cebrâil [aleyhisselâm] bana misvağı o kadar çok tavsiye etti ki artık dişlerim için korktum."*³⁸

11. Semüre [radiyallahu anh] Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

طَبِّبُوا أَفْوَاهَكُمْ بِالسَّوَاكِ فَإِنَّهَا طُرُقُ الْقُرْآنِ

*"Ağızlarınızı misvak ile temizleyin. Çünkü ağızlar Kur'an'ın yollarıdır (onunla okunur)."*³⁹

12. Temâm b. Abbas [radiyallahu anh] Peygamber Efendimiz'den [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle rivayet etmiştir:

مَا لِي أَرَاكُمْ تَأْتُونِي قُلْحًا، اسْتَاكُوا

*"Neden bana dişleriniz sararmış halde geliyorsunuz, misvak kullanın."*⁴⁰

13. İbn Abbas [radiyallahu anhümâ] Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurduğunu rivayet eder:

³⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/453 (nr. 12286).

³⁹ İbn Mâce, *Tahâret*, 7 (nr. 306).

⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/214; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/64 (nr. 1301).

لَأَنَّ أَصْلِي رَكَعَتَيْنِ بِسِوَاكِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَصْلِي سَبْعِينَ
رَكْعَةً بِغَيْرِ سِوَاكِ

*"Bana misvakla kıldığım iki rekât namaz, misvak kul-
lanmadan kıldığım yetmiş rekât namazdan daha sevim-
lidir."*⁴¹

14. Hz. Âişe [radıyallahu anhâ] Peygamber Efendimiz'den
[sallallahu aleyhi vesellem] şöyle rivayette bulunmuştur:

فَضْلُ الصَّلَاةِ بِالسَّوَاكِ عَلَى الصَّلَاةِ بِغَيْرِ سِوَاكِ، سَبْعِينَ ضِعْفًا

*"Misvakla kılınan namaz misvaksız kılınan namaz-
dan yetmiş derece daha faziletlidir."*⁴²

15. Resûlullah Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] bir
hadislerinde şöyle buyurmuştur:

أَرْبَعُ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ، وَالتَّعَطُّرُ، وَالسَّوَاكُ،
وَالنِّكَاحُ

*"Dört şey peygamberlerin sünnetlerindendir. Bunlar;
hayâ, güzel koku sürünmek, misvak ve evliliktir."*⁴³

41 Sehâvî, *el-Makâsîdû'l-Hasene*, nr. 625; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/98
(nr. 2555).

42 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 6/272; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/244 (nr. 515).

43 Tirmizî, *Nikâh*, 1 (nr. 1101); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 5/421.

16. Misvak kullanmak fıtrat hasletlerindendir. Nitekim İmam Müslim'in rivayet ettiği, "On husus fıtrattandır"⁴⁴ hadisinde misvak da zikredilmiştir.

17. Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] şöyle buyurmuştur:

عَلَيْكُمْ بِالسَّوَاكِ، فَنِعَمَ الشَّيْءُ السَّوَاكِ، يُذْهِبُ بِالْحَقَرِ، وَيَنْزِعُ
الْبَلْغَمَ، وَيَجْلُو الْبَصَرَ، وَيَشُدُّ اللَّثَّةَ، وَيَذْهَبُ بِالْبَخْرِ، وَيُصْلِحُ
الْمَعِدَةَ، وَيَزِيدُ فِي دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ، وَيُحَمَّدُ الْمَلَائِكَةَ، وَيَرْضَى
الرَّبَّ، وَيُسْخِطُ الشَّيْطَانَ

"Misvak kullanın. Misvak ne güzel şeydir. Diş sarılığını giderir, balgamı söker, gözü parlatır, diş etlerini kuvvetlendirir, ağız kokusunu giderir, mideyi iyileştirir, cennet derecesinin yükselmesine, meleklerin hamd etmesine ve Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olup şeytanı öfkelenendir."⁴⁵

18. Şeyhülislâm Zekerîyya el-Ensârî [rahmetullahi aleyh] şöyle demiştir:

Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] şu hadisinin delalet ettiği gibi misvak önceki ümmetlerin fıkıhlarında bulunan bir hükümdür:

44 Müslim, Tahâret, 16 (nr. 627).

45 Süyûtî, el-Câmiu's-Sagîr, nr. 5531; Ali el-Müttakî, Kenzû'l-Ummâl, nr. 26183.

هَذَا سِوَاكِي وَسِوَاكَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي

"Bu misvak benim ve benden önceki peygamberlerin sünnetidir."⁴⁶

Misvağın önceki şeriatlarda bulunması mutlak değildir. Çünkü Hz. İbrahim [aleyhisselâm] zamanından itibaren.

19. Allâme İbn Kadı Şühbe [rahmetullahi aleyh] *Bidâyetü'l-Muhtâc* adlı eserinde,

رَكَعَتَانِ بِسِوَاكِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكَعَةً بِلَا سِوَاكِ

"Misvakla kılınan iki rekât namaz misvaksız kılınan yetmiş rekât namazdan daha faziletlidir"⁴⁷ hadisini zikrettikten sonra İbnü'l-Mülakkın'ın [rahimehullah] şöyle söylediğini ifade eder:

Bu hadis,

صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

"Cemaatle kılınan namaz, münferit kılınan namazdan yirmi yedi kat daha faziletlidir"⁴⁸ hadisi ile bir araya

46 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/210 (nr. 678); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/100 (nr. 2576).

47 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/98 (nr. 2555); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, nr. 26180.

48 Müslim, *Mesâcid*, 43 (nr. 1509).

getirildiğinde; misvaklı bir şekilde kılınan cemaat namazı 1890 derece daha faziletli olacaktır.

Bu fazilet, namaz için talep edilen kıraat, huşû ve temizliğin güzel olması gibi sayısını ancak Allah Teâlâ'nın bildiği amellerle daha da artar. Bu zikredilenler,

الصَّلَاةُ فِي جَمَاعَةٍ تَغْدِلُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً، فَإِذَا صَلَّاهَا فِي فُلَاةٍ فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا بَلَغَتْ خَمْسِينَ صَلَاةً

*"Cemaatle kılınan namaz yirmi beş derece daha üstündür. Namaz çölde kılınıyorsa ve rükû ile secdeleri tam ise elli derece daha üstündür"*⁴⁹ hadisi ile birleştirilince fazilet daha da artmaktadır. Bu hadisten anlaşıldığına göre misvakla kılınan namaz, cemaatle kılınan namazdan daha üstündür. Çünkü misvak hakkında zikredilen fazilet cemaatle kılınan namaz hakkında zikredilen faziletten daha fazladır.

İbn Kadı Şühbe, İbnü'l-Mülakkın'ın [rahmetullahi aleyhimâ] sözünde bir mülâhaza⁵⁰ olduğunu ifade ettikten sonra şöyle devam eder:

"İbnü'l-Mülakkın'ın cemaat namazıyla ilgili zikrettiği faziletin 1890 dereceye ulaşması pek dakik değildir. Çünkü hadiste "misvakla kılınan iki rekât" ifadesi var-

49 Ebû Davud, Salât, 49 (nr. 560).

50 Bu ifade son anlatılan hususta ihtilafın olduğunu bildirir. Dolayısıyla cemaatle kılınan namaz daha faziletlidir diyen âlimler de vardır.

dır. Buna göre, “Misvak kullanılarak cemaatle kılınan iki rekât 1890 derece daha faziletlidir” denilmesi gerekirdi.

Zikrettiğimiz tüm bu hadisler ve burada zikredilmeyen rivayetler misvağın meşruluğuna ve faziletine delalet eder. Şayet bu rivayetlerden hiçbirisi vârid olmamış olsaydı ve sadece, “Misvak, Hak Teâlâ’nın rızasına vesile olur” hadisi rivayet olunsaydı yeterli gelirdi. Çünkü mümin Allah Teâlâ’nın rızasını kazanacağı işleri yapmakla emrolunmuştur.

Mezheplerin Misvak Hakkındaki Görüşleri

Hanefî mezhebine göre her abdest için ağza su verirken sünnet; her namaz için, ağız kokusunun değiştiği her anda ve uykudan uyanıldığında misvak kullanmak müstehaptır.

Mâlikî mezhebine göre abdestte ağza su vermeden önce kullanmak fazilet namaz için kullanmak ise sünnettir.

Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ise her namaz için ve abdestte ise elleri yıkadıktan sonra ağza su vermeden önce misvak kullanmak sünnettir.⁵¹

51 Burada mezheplerin misvak hakkındaki hükümleri çok kısa ele alınmıştır. Aslında dört Ehl-i sünnet fıkıh mezhebinde misvağın sünnet olduğu çok sayıda yer vardır. Hatta her mezhebin âlimleri mensubu bulundukları mezhepteki misvak hükümlerini detaylı olarak inceleyen risâleler kaleme almışlardır.

Misvak sünneti, yenilen şeylerden dolayı ağızda oluşmuş farklı kokuları ve dişlerin üzerinde meydana gelen sararmaları giderecek erâk veya zeytin vb. bir ağaçtan elde edilmiş bir dal gibi sert olan her şeyle yerine gelir. Ancak ağaçta zehir vb. bir şeyin olması durumunda kişiye zararı dokunmasın diye bilinmeyen bir ağacın dalı ile misvaklanmak mekruhtur.

Âlimler oruçlu kimsenin misvak kullanması konusunda farklı görüşler belirtmişlerdir. Şâfiî ve Hanbelîler oruçlu kimsenin öğle vakti girmesinden itibaren güneş batana kadar oruçlu kişinin misvak kullanmasını mekruh görmüşlerdir. Bunun delili ise Resûlullah Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] şu hadis-i şerifidir:

لَخُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ

*"Oruçlu kimsenin ağız kokusu, Allah Teâlâ nezdinde misk kokusundan daha güzeldir."*⁵²

Oruçlu iken ağız kokusunun güzel görülmesi onu devam ettirmeye delalet eder. Bu nedenle giderilmesi mekruh görülmüştür.

Hanefî ve Mâlikîler ise önceki konularda zikredilen hadislerin ifade ettikleri umumi manalar gereği oruçlu kişinin misvak kullanmasını mekruh görmemişlerdir. O

52 Buhârî, Savm, 2 (nr. 1894); Müslim, Sıyâm, 30 (nr. 2764).

hadislerin yanı sıra Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] şu hadisi de bunu ifade eder:

مِنْ خَيْرِ خِصَالِ الصَّائِمِ السَّوَاكُ

*"Misvak, oruçlu kişinin en güzel hasletlerindendir."*⁵³

Yine günün başında ve sonunda misvak kullanmak oruçlu olmayan kişi için müstehap olduğu gibi oruçlu olan kimseye de müstehaptır, derler. Bunda da Âmir b. Rebîa'nın [radiyallahu anh], "Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] oruçluyken misvak kullandığını gördüm"⁵⁴ manasındaki rivayetine dayanırlar. İbn Ömer [radiyallahu anhümâ] ise "Peygamber Efendimiz [sallallahu aleyhi vesellem] gündüzün ilk saatlerinde de son saatlerin de misvak kullanırdı" demiştir.

Özetle ulemanın çoğunluğu, günün ilk vakitlerinde ve son vakitlerinde oruçlunun misvak kullanmasını müstehap görürler. Şâfiî ve Hanbelî mezheplerinin meşhur görüşleri ise oruçlunun Allah [azze ve celle] katında misk kokusundan daha güzel olan ağız kokusu değişmesin diye öğle vaktinden itibaren misvak kullanması mekruhtur, şeklindedir.

53 İbn Mâce, Sıyâm, 17 (nr. 1747).

54 Buhârî, Savm, 27 (nr. 27); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/445.

Misvak Kullanmanın Müstehap Olduğu Yerler

Habîb Allâme Abdullah b. Hüseyin [rahmetullahi aleyh] şöyle der:

“Misvak kullanmanın faziletli ve tekitli olduğu yerler çoktur. *Rahîmiyye* adlı eserde ifade edildiğine göre Ebû Hasan Muhammed b. Muhammed es-Sıddıkî el-Bekrî, bu konuyla ilgili senetleriyle beraber kırk hadis zikretmiştir.”

Misvak kullanmanın müstehap olduğu vakitler vardır. Hz. Âişe'ye [radiyallahu anhâ], “Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] eve girdiğinde ilk olarak ne yapardı?” diye sorulduğunda, “Misvak kullanırdı” diye cevap vermiştir.

Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] misvak kullandığı bazı yer ve durumlar şöyledir:

1. Abdest esnasında,
2. Gusûl esnasında,
3. Teyemmüm esnasında,
4. Farz veya nâfile namaz kılacağı zaman,
5. Tilavet ve şükür secdelerinden önce,
6. Kur'ân-ı Kerîm okumadan önce,
7. Hadis aktarmadan önce,
8. Herhangi bir zikir yapmadan önce,
9. İlimde bir şey okumadan önce,

10. Vitir namazından sonra,
11. Tavaf esnasında,
12. Kâbe'ye girmeden önce,
13. Hutbeden önce,
14. Dişler sarardığı zaman,
15. Uykudan önce,
16. Uykudan uyandığında,
17. Eve girerken,
18. Ailesiyle karşılaşırken,
19. Evden çıkarken,
20. Yemekten önce,
21. Yemekten sonra,
22. Seher vaktinde,
23. İnsanlarla bir araya gelirken,
24. İlim ve zikir meclislerine giderken,
25. Camiye girerken,
26. Camiden çıkarken,
27. Toplum içine çıkarken,
28. Cimâdan önce,
29. Yolculuğa çıkarken,
30. Yolculuktan dönerken,
31. Ezan okunurken,
32. Kamet getirilirken,

33. Çok konuşmaktan, suskunluktan, kokusu güzel olmayan bir şey yendiğinde ve bir şey yememekten dolayı ağız kokusu hoş olmadığına,

34. Açlık ve susuzluk esnasında. Çünkü misvak, susuz olanın susuzluğunu ve aç olanın açlığını giderip yemeğin sindirilmesine yardımcı olur.

Bunlar *Bâcûrî* ve *Büceyremî* adlı eserlerde zikredilmiştir.

Dr. Nesîmî şöyle demiştir:

“Misvak kullanmanın en mühim olduğu an uykudan uyanıldığı zamandır. Çünkü uyku esnasında dişlerde çürükler oluşur. Yine uyku esnasında ağızdaki su beklediğinden dolayı bu sudan oluşan bazı şeyler dişlerin sararmasına neden olmaktadır. Bu sebeple rivayetlerde Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] gece teheccüd namazı kılmak için uyandığında dişlerini misvakladığını görürüz.”

Misvak Kullanımında Terkedilmiş Sünnetler

1. Camiye girerken,
2. Camiden çıkarken,
3. Eve girerken,
4. Evden çıkarken,
5. Ezan okunurken,
6. Zikir ve ilim meclislerinde,

7. Gece veya gündüz herhangi bir vakitte uyunacağı zaman. Ancak gece uykusundan önce kullanmak daha kuvvetli bir sünnettir.

8. Uykudan uyanıldığı her vakitte. Fakat seher vak-
tinde uyanıldığında daha kuvvetli bir sünnet olur.

9. Teyemmümden önce,

10. Açlık ve susuzluk anında,

11. Cuma hutbesinde önce,

12. Cimâdan önce,

13. Kamet getirildiğinde,

14. Misvak kullanılacağı zaman niyet etmek. Me-
sela abdest için sünnet olan misvağı kullanmaya niyet
etmek.

15. Misvak kullanılacakken şu duayı okumak:

اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ بِهٖ اَسْنَانِيْ وَقَوِّ بِهٖ لِسَانِيْ

“Ey Allahım! Misvakla dişlerimi beyazlaştır ve diş
etlerimi kuvvetlendir.”

16. Vitir namazından sonra,

17. Misvağı yere koymayıp duvar gibi bir şeye da-
yandırarak dik bırakmak,

18. Misvağı kullandıktan sonra sol kulağın arkasına
koymak,

19. Yemekten önce ve sonra,

20. Farz veya sünnet gusül esnasında ya da serinle-
mek için yıkanıldığında misvak kullanmak.

Misvak Kullanmanın Fazileti ve Faydaları

Misvak kullanmanın en büyük faydası Peygamber Efendimiz'in [sallallahu aleyhi vesellem] şu hadislerinde açıkladığı şeydir:

السَّوَّاکُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ وَمَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ

*"Misvak ağız temizler ve Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur."*⁵⁵

Misvak kullanmanın faydaları hususunda ilim ehli kimseler şöyle demiştir:

Müslüman kimse ibadet vakti başta olmak üzere her zaman en güzel halde ve en güzel kokuda olmakla emrolunmuştur. İbadetin şeref ve üstünlüğünü izhar etmek amacıyla temizlik ve kemal noktasında en iyi halde olmak için çaba sarf etmelidir.

İnsanların rahatsız oldukları şeylerden melekler de rahatsız olunca misvak ağız temizleyen bir etken olması için meşru kılınmıştır. Böylelikle insanın amellerini kaydetmekle görevli olan melekler, misvağın terkedilmesi sonucu oluşan kötü kokulardan rahatsız olmazlar. Hz. Ali b. Ebû Tâlib'den [radiyallahu anh] rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:

55 Buhârî, Savm, 27 (nr. 27); İbn Mâce, Tahâret, 7 (nr. 304).

إِنَّ أَفْوَاهَكُمْ طُرُقٌ لِلْقُرْآنِ، فَطَيَّبُوهَا بِالسَّوَاكِ

*"Ağızlarınız Kur'an'ın yollarıdır (onunla okunur). Bu nedenle misvak ile ağızlarınızı temiz tutun."*⁵⁶

Tıp alanındaki teknolojinin ilerlemesi ile ağız ve diş temizliği konusunda başta diş fırçası ve diş macunu olmak üzere birçok güzel yenilik ortaya çıkmıştır. Diş fırçası ve macunu bu husustaki en kolay ve külfet olarak da en uygun olanıdır. Son olarak ise diş hekimlerinin odalarında bulunan pahalı tıbbî cihazlar gelmektedir. Diş sağlığı konusunda bu kadar tıbbî ihtimamı abartılı göremeyiz. Çünkü doktorların yaptığı araştırmaların tespitine göre cilt hastalıkları, romatizma, kalp, boğaz ve böbrek hastalıkları gibi birçok hastalığın başlangıcı buradandır.

Dolayısıyla diş sağlığı tüm vücudun sağlığı için mühim bir anahtardır. Dişlere gerekli ihtimamın verilmesi sadece diş fırçası ve macunuyla değil bilakis Resûlullah'ın [sallallahu aleyhi vesellem] emrettiği şekilde misvak kullanarak mümkün olabilir. Böylece gelecek olan konuda zikredilecek olan misvağın faydaları ve faziletleri elde edilebilsin. Diş fırçası ve macunu kullanılabilir fakat bunlarla misvaktan müstağni kalınamaz. Çünkü misvak sünnettir.

⁵⁶ İbn Mâce, Tahâret, 7 (nr. 306).

Hangi insan diş veya diş etlerinin rahatsızlığına dayanarak uzun geceler yaşamamıştır ki? Yine kaç kişi şiddetli acılarından dolayı şefkat gerektiren bir çaresizlikle, “Bu acının bir sonu, kendisinden korunmak için bir önlem ve etkili bir ilaç var mıdır?” diye sorgulamamıştır?

Noksan sıfatlardan münezzehtir olan Allah [azze ve celle] hastalığı yaratmış ve her hastalık için de deva yaratmıştır. Ağız ve diş hastalıkları için etkili olan ilacı erâk ağacının odunu olan misvak temsil etmektedir. Bu, küçük bir odun parçasıdır. Kullanımı için pek bir vakte, çabaya veya mala ihtiyaç duyulmaz. Allah Teâlâ peygamberi Hz. Muhammed’e [sallallahu aleyhi vesellem] misvak kullanmasını tavsiye etmiş ve karşılığında sevabın elde edildiği bir sünnet kılmıştır.

Bizler için erâk ağacını yaratıp, ona büyük faydaları yerleştiren Cenâb-ı Hakk’a hamdolsun. Şimdi senin için misvağın bazı mühim faydalarını zikredeceğiz. Bu faydalar, bazı ilim ehlinin ifade ettiği gibi seksen küsur kadardır. Çokça sevap kazanmak ve ecre nâil olmak için güzel bir niyetle devamlı misvak kullanmalısın. Ancak misvak bir ibadetin sünneti olarak kullanılıyorsa (müstakil bir) niyet etmeye gerek yoktur. Misvak (abdest gibi) bir ibadetin içinde değilse (yani ayrı kullanılıyorsa) sevabın hâsıl olması için ayrı bir niyete ihtiyaç duyar.

Misvağın Faydaları

Misvağın faydaları çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır:⁵⁷

1. Ağzı temizler,
2. Rab Teâlâ'nın rızasına vesile olur,
3. Diş etlerini güçlendirir,
4. Diş etlerini rahatlatır,
5. Boğazı balgamdan temizler,
6. Zihni kuvvetlendirir,
7. Gözdeki yaşlılığı keser,
8. Gözlerin iyi görmesini sağlar,
9. Yaşlanmayı geciktirir,
10. Sırtın düz durmasını sağlar,
11. Ölüm sekeratını kolaylaştırır,
12. Ölüm anında şehadeti hatırlatır,
13. Özellikle namaz ve Kur'an başta olmak üzere ibadetlerin sevabını artırır,
14. Düşmanı kaçırır,
15. Sindirimi kolaylaştırır,
16. Açlığı giderir,
17. Şeytanı öfkelenendirir,

57 Burada zikredilen faydalar şu kaynaklardan istifade edilerek hazırlanmıştır: *Mugni'l-Muhtâc*, *Tarhu't-Tesrib*, *Kifâyetü'r-Râgıb*, *Tuhfetü'l-Habîb*, *Hâşiyetü'l-Bâcûrî*, *et-Tecrid li-Nef'i'l-Abîd*, *Nihâyetü'l-Muhtâc*, *Tebyî-nü'l-Hakâik*, *Büşra'l-Kerîm*, *Fethu'l-Allâm*, *el-Ehem fî Fikhi Tâlibi'l-İlim*, *el-İkna'*, *İlanetü't-Tâlibîn*, *es-Sivâk Beyne't-Tıbbi ve's-Şerîa*, *Hisâlül'l-Fitra* ve birtakım ilmî araştırmalar.

18. Devamlı kullanılması rahatlık ve zenginliğe vesile olur,

19. Baş ağrısını sakinleştirir,

20. Beyin damarlarını sakinleştirir ve sertleştirir ki sakin olan bir damar hareketlenmesin ve hareket eden bir damar da sakinleşmesin.

21. Diş ağrısını giderir,

22. Aklın çoğalmasına vesile olur,

23. Lisanı fasihleştirir,

24. Kalbi temizler,

25. Yüzü beyazlatır,

26. Rızkın çoğalmasına ve kolay elde dilmesine vesile olur,

27. Bedene kuvvet verir,

28. Malın ve çocukların artmasına vesile olur,

29. Dişleri beyazlaştırır ve sağlamlaştırır,

30. Dişlerde oluşan sarılık ve çürükleri giderir,

31. Namazın sevabını artırır,

32. Ağız tadını güzelleştirir,

33. Devamlı kullanılırsa rızkı artırır ve kolaylaştırır,

34. Kuvvet verir,

35. Baştaki tüm rahatsızlıkları giderir,

36. Melekleri ferahlandırır,

37. Eti sertleştirir,

38. Dişleri kuvvetlendirir,

39. İyiliklerin çoğalmasına vesile olur,

40. Melekler, misvak kullanan kişiyle musâfaha eder, böylece yüzü nurlanır,

41. Melekler, namaza gittiğinde misvak kullanan kişiye beraberlik yaparlar,

42. Kıyamet günü misvak kullanan kişinin kitabı sağ eline verilir,

43. Cüzzam hastalığını giderir,

44. Kişiye kabirde ünsiyet kurar,

45. Ruh kabzedileceği zaman kişinin yanına bir melek gelir,

46. Mideyi kuvvetlendirir,

47. Güzel konuşabilmeyi sağlar,

48. İştahı açar,

49. Mideyi iyileştirip hastalıklardan korur,

50. Sesi güzelleştirir,

51. Kişiyi namaz, zikir ve okuma için canlı tutar,

52. Uykuyu açar,

53. Hafızayı kuvvetlendirir,

54. Diş etlerini olgunlaştırır,

55. Saçları çıkarır,

56. Unutkanlığı giderip zikri hatırlatır,

57. Kalpteki vesveseyi giderir,

58. Anlayışı kuvvetlendirir,

59. Kişi için yemeği lezzetli kılar,

60. İnsanı hastalığa karşı müdafaa edip hastalığı giderir,

61. Cennete vesile olur,

62. Gözü aydın kılar,

63. Bedenin rengini güzelleştirir,

64. Göz damarlarını kuvvetlendirir,

65. Tembelliği giderir,

66. Harflerin çıkışını kolaylaştırır,

67. Diş lekelerini giderir,

68. Çocukların dişlerinin çürümemesi için en iyi ilaç görevi görür,

69. Diş çürümesine sebep olan bakterilerden korur,

70. Yaraların iyileşmesine fayda verir,

71. Devamlı kullanıldığında sigarayı bırakmaya vesile olur. Çünkü misvağın faydalarından biri de sigara gibi birtakım alışkanlıklardan kurtarma noktasında ilaç mesabesinde olmasıdır. Misvak uzun süre kullanıldığında bir alışkanlık haline gelir. Böylelikle sigarayı bırakmaya vesile olur. Yine çocuklarda parmak emme alışkanlığını da giderir.

72. Ağız kanserden korur,

73. Zihni canlandırır,

74. Hisleri temizler,

75. Omurgaları kuvvetlendirir,

76. Beyni temiz kılar,

77. Ahlâkı güzelleştirir,

78. Ağız kokusunu önler,

79. Ömrü bereketlendirir,

80. Bilgileri hatırlatır,

81. Gece kalkmaya yardımcı olur,

82. Ağızda olabilecek tüm rahatsızlıkları giderir.

MİSVAK

Şüphesiz Resûlullah [sallallahu aleyhi vesellem] bizler için en güzel örnektir. Dolayısıyla onun sünneti üzere bir hayat sürmek bizler için en başta gelen görevimizdir. Hz. Peygamber'in [sallallahu aleyhi vesellem] devamlı yapıp hiç terketmediği mühim sünnetlerinden biri de misvaktır. Bu manada veciz ve kolay bir üslupla hazırlanan *Misvak* kitabı müslüman şahsiyetin misvak sünnetiyle ilgili bilmesi gereken temel konuları aktarıyor.

